

Nr 542

Av herrar **Holmberg** och **Virgin**, om försäljning till allmänheten av statens aktier i LKAB, m. m.

(Lika lydande med motion nr 655 i Andra kammaren)

I ett demokratiskt samhälle är det av allra största betydelse att engagera de enskilda människorna i samhällsekonomin och stimulera deras intresse för ekonomiska frågor. Inget bättre sätt härför finns än ett direkt personligt deltagande i näringslivet. Av uppenbara skäl är det främst i egenskap av anställda och som egna företagare de allra flesta människor får sin viktigaste kontakt med det ekonomiska livet. Därutöver är emellertid en medbestämmanderätt över produktionsmedlen det bästa sättet för de anställda att skapa denna kontakt och detta intresse. Det är därför vår övertygelse, att så många människor som möjligt bör stimuleras att skaffa sig egendom och särskilt att som ägare till aktier och andelar i ekonomiska föreningar delta i företagandet. Ett vitt spritt ägande är i själva verket en grundförutsättning för ett demokratiskt samhälle som vårt med dess väsentligen på fri företagsamhet byggda ekonomi.

Av olika anledningar har dock staten kommit att driva en alltmer omfattande ekonomisk verksamhet. När motiven härför varit fiskala eller varit speciellt betingade, såsom på televäsandets område, har skälen också varit starka för helägda statliga företag. Dessa arbetar inte med ett vinstsyfte av det slag som de privatägda företagen i konkurrens med varandra arbetar för. Flera av de statliga företagen, t. ex. Sveriges kreditbank, LKAB, Statens reproduktionsanstalt, Assi, Statsgruvor, Karlskronavarvet m. fl. arbetar emellertid med klart uttalat vinstsyfte och i den speciella privata företagsformen, aktiebolagsformen. I dessa fall är det enligt vår mening otillfredsställande dels att företagen är statligt helägda, dels också att riksdagen, som på svenska folkets vägnar tillskjutit aktiekapitalen, icke får en fortlöpande noggrann årsredovisning för verksamhet och resultat av det slag, som privata företagsstyrelser lämnar till sina bolagsstämmor. Inte heller kan riksdagen genom egna representanter uppträda på dessa företags bolagsstämmor, utan detta är helt förbehållet Kungl. Maj:t. Riksdagens egna verk, riksbanken och riksgäldskontoret, lämnar däremot noggranna redogörelser för sin verksamhet och blir föremål för dechargebehandling. Enligt vår mening är det sistnämnda ett riktigt förfaringsätt och borde i tillämpliga delar tjäna som mönster för de statliga i vinstsyfte arbetande företagen.

Statliga företag bör inte stå i en särställning i något hänseende. Dessa företag bör om möjligt heller inte vara helt och hållet statsägda, utan en icke alltför ringa minoritet av deras aktier bör utbjudas till försäljning till allmänheten. Härför vill vi anföra som skäl bl. a., att företagen själva har ett direkt intresse av att en så stor allmänhet som möjligt följer deras förehavanden, övervakar deras skötsel och värderar deras resultat, att delägarskapet sprides till så många människor som möjligt, att förståelsen för företagsamhetens problem fördjupas och att benägenheten att taga risker vid placering av sparmedel uppmuntras hos människor, som känner förtroende för staten och här har staten som majoritetsdelägare. Utan att en närmare utredning av hela denna problemställning kommer till stånd, vill vi dock med nedanstående undantag inte påyrka omedelbara åtgärder, men vi hemställer, att en sådan utredning utan dröjsmål igångsättes.

Det statliga malmbolaget Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag är ett företag, som sedan gammalt arbetat i vinstsyfte och efter privatekonomiska grunder. Därutinnan har dess bättre ingen annan ändring inträtt sedan staten inlöste större delen av de privatägda aktierna än att företaget fjärmats från det direkta intresse, som en tämligen stor allmänhet i södra och mellersta Sverige trots allt hade för detta företag och för utvecklingen i norra Norrbotten. Vi anser det angeläget att åtminstone i någon utsträckning söka återknyta banden mellan företaget och ett större antal människor och förordar därför att en minoritetspost aktier till ett nominellt belopp av 228 milj. kr. försäljes till marknadsmässig emissionskurs. Staten bör behålla majoriteten av aktierna.

Med hänsyn till ovissheten om möjligheterna att placera aktierna i marknaden på en gång i denna stora omfattning, utan att kursen tryckes ned, förordar vi att försäljningen får ske över ett antal år. För budgetåret 1964/65 föreslår vi en tranch av nominellt 50 milj. kr.

Aktierna bör utges i låg valör av nominellt 50 kr., och med hänsyn till önskvärdheten av aktiernas spridning på så många händer som möjligt bör inköpsrätten begränsas till 40 aktier per person. Valordningen bör utformas genom Kungl. Maj:ts försorg så, att inflytande tillförsäkras minoriteten vid tillsättning av styrelse och revisorer.

Under åberopande av det anförda hemställes,
att riksdagen måtte

1. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning av formerna för de i vinstsyfte drivna statliga företagens resultatredovisning för riksdagen, riksdagens representation och rösträttsutövning vid nämnda företags bolagsstämmor samt lämpliga former för försäljning av aktier i statliga företag utöver försäljningen av aktier i LKAB, varvid särskilt beaktas att sådana former för aktieförsäljningen ordnas, som garanterar en bred spridning av aktierna bland

allmänheten och som kan vara ägnade att främja det långsiktiga sparandet;

2. besluta att av statens till ca 479 milj. kr. uppgående innehav av aktier i LKAB aktier till ett nominellt belopp av 228 milj. kr. skall erbjudas allmänheten i valörer på 50 kr. per aktie till en marknadsmässig emissionskurs, varvid särskilt tillses att köpare av lägre antal aktier skall äga förtur vid överteckning och att en bred spridning av aktieköpen bland allmänheten vinnes;

3. besluta att under budgetåret 1964/65 utbudet av aktier bestämmes till nominellt 50 milj. kr.; samt

4. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de förberedelser som emissionen erfordrar, varvid särskilt bör beaktas vad i motionerna anförts i fråga om valordning för bolaget.

Stockholm den 26 januari 1964

Yngve Holmberg

G. Ivar Virgin

Nr 543

Av herr Lundström m. fl., *angående semester- och fritidsfrågor.*

(Lika lydande med motion nr 665 i Andra kammaren)

Stockholm den 26 januari 1964

Birger Lundström

Axel J. Andersson

Rudolf Boman

Nils B. Hansson

Ruth Hamrin-Thorell

Per Jacobsson